

Täysistunto

Tiistai 10.9.2024 klo 14.00—17.55

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Teollisuustuki Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 86/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Esittely, ministeri Rydman, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.38 **Elinkeinoministeri Wille Rydman** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä on hallituksen esitys laiksi Teollisuustuki Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä annetun lain muuttamisesta. Käsillä oleva hallituksen esitys toteuttaa omalta osaltaan hallituksen ohjelmaa, jolla tehostetaan ja keskitetään valtion pääomasijoitustoimintaa muun muassa tarvittavilla yritysjärjestelyillä. Esityksen mukaan Suomen Teollisuussijoitus -konsernilla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet toimia tehokkaasti valtion pääomasijoitus- ja yritysrahoitusyhtiönä sekä hoitaa konsernin teollisuuspoliittista tehtävää tiiviissä yhteistyössä muiden erityisrahoitusyhtiöiden kuten Finnveran kanssa. Teollisuussijoituksen tehtävänä on myös vahvistaa kotimaista omistajuutta. Lakiesitys täydentää ja luo oikeudellista pohjaa yhtiön meneillään olevalle strategiatyölle sekä Teollisuussijoitus -konsernin muodostamiseen liittyville osakeyhtiöoikeudellisille toimille.

Hallitusohjelman mukaan valtion kotimaista pääomasijoitus- ja yritysrahoitustoimintaa tehostetaan keskittämällä Business Finland Venture Capital Oy:n toiminta uudella nimellä ja tehtävällä osaksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä sen valtion tukiehtoista sijoitustoimintaa harjoittavaksi tytäryhtiöksi Teollisuustuki Oy:ksi. Lisäksi hallitus on ohjelmansa toteuttamiseksi päättänyt toukokuussa Ilmastorahasto Oy:n ja Oppiva Invest Oy:n toiminnan lakkauttamisesta. Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle annetaan nykyistä vahvemmin talouden kasvuun ja uudistumiseen sekä investointien edistämiseen keskittyvä teollisuuspoliittinen tehtävä. Samalla selvitettiin myös ulkoministeriön hallinnonalaan kuuluvan Finnfund Oy:n liittämistä tähän kokonaisuuteen, mutta laaditun selvitystyön jälkeen on päätetty, että tässä asiassa ei edetä. Siirtymäajaksi on Oppiva Invest Oy:n omistajaohjaus siirretty opetushallitukselta työ- ja elinkeinoministeriölle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2024 vp

Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Teollisuustuki Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä, joka keskittyisi valtiontukiehtoiseen pääomasijoitustoimintaan. Samalla kumottaisiin Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annettu laki, Business Finland Venture Capital Oy:stä annettu laki sekä innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 1 §:n 4 momentti. Jälkimmäinen momentti koskee Business Finland Venture Capital Oy:n omistajaohjausta, joka siirrettäisiin innovaatorahoituskeskus Business Finlandista työ- ja elinkeinoministeriöön. Lisäksi muutettaisiin Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annettua lakia yhtiön tehtäviä täydentäen. Lakiesitykset on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä sidosryhmiä kuullen.

Osana vuoden 2024 kevään kehysriihen hallituksen kasvuohjelmaa pääministeri Orpon hallitus päätti Suomen Teollisuussijoitus Oy:n yhteensä 300 miljoonan euron kasvuohjelmasta vuosille 2025—2027, jossa vuotuinen rahoitus on 100 miljoonaa euroa. Rahoituksella vahvistetaan uudistuvan Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toimintakykyä. Painopisteinä ovat tällä hetkellä markkinoiden pullonkauloina pidetyt kaksi keskeisintä osa-aluetta. Sijoitusten kohteena on tutkimus- ja teknologialähtöisten yritysten skaalausvaiheen rahoitus uusien kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatio- ja yritysekosysteemien rakentamiseksi Suomeen. Toisena alueena on sijoitukset ja rahoitus teollisen mittakaavan skaalautuviin hankkeisiin uuden teollisuuden rakentamiseksi Suomeen. Suomen Teollisuussijoitus tekee jatkossakin sijoitukset pääsääntöisesti yhteistyössä yksityisten ja julkisten rahoittajien kanssa.

Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä koskevan lain 1 §:n mukaan Suomen Teollisuussijoitus Oy olisi pääomasijoitustoimintaa harjoittava ja valtion teollisuuspoliittisista sijoituksista vastaava yhtiö, jonka tarkoituksena olisi edistää erityisesti suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten kasvua sekä uudistaa suomalaista teollisuutta ja elinkeinorakennetta. Toiminnan tarkoituksena olisi lisäksi vauhdittaa uusiin teknologioihin ja vähemmän ympäristöä kuormittavaan ja kestävään elinkeinotoimintaan siirtymiseen liittyviä investointeja Suomessa sekä kehittää pääomasijoitusmarkkinaa ja korjata yritysten rahoituksen tarjonnassa esiintyviä puutteita.

Lainsäädäntöprosessin rinnalla on käynnissä Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä koskeva strategiatyö työ- ja elinkeinoministeriössä. Yhtiön toiminnan painopisteet, lähivuosien pääomatilanne ja tarve arvioidaan tämän valmistelun yhteydessä. Strategiatyö ei suoranaisesti liity lainsäädäntöön, mutta lailla luodaan edellytykset sille, että yhtiö ja sen omistaja voivat päivittää strategiansa kutakin aikaa ja vaatimuksia vastaavaksi. Yhtiön tuki- ja rahoitusinstrumentit arvioidaan sekä markkinaehtoisen rahoituksen että valtion tuki-instrumenttien osalta, jotta teollisuuspolitiikan vaikuttavuus varmistetaan.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle annetaan nykyistä vahvemmin talouden kasvuun ja uudistumiseen sekä investointien edistämiseen keskittyvä teollisuuspoliittinen tehtävä. Tavoitteena on myös uusien teknologioiden ja puhtaan siirtymän luomisiin mahdollisuuksiin liittyvien investointien ja viennin vauhdittaminen. Tavoitteena on lisäksi, että yhdessä yksityisen sektorin sijoitusten kanssa innovaatioiden kaupallistaminen, skaalaaminen ja yritysten sekä viennin kasvu vauhdittuvat. Samalla on mahdollista vauhdittaa esimerkiksi teknologioiden ympärille muodostuneita innovaatio- ja yritysekosysteemejä sekä toimia osaavana omistajana yhdessä Suomessa toimivan osaavan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2024 vp

pääoman kanssa. Yhtiön tehtävänä on myös osaltaan varmistaa, että Suomi ja suomalainen vienti hyötyvät EU:n rahoituksesta.

Lait saatetaan voimaan asetuksella vuoden 2025 alkupuolella, kun lainsäädäntötyö on päättynyt, järjestelyn osakeyhtiöoikeudelliset toimet valmiit ja meneillään olevassa EU-notifikaatioprosessissa on saatu myönteinen päätös.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Sitten puhujalistaan. Meillähän on tässä 30 minuuttia, josta nyt on jo osa käytetty. — Seuraavaksi edustaja Yrttiaho, olkaa hyvä.

16.44 Johannes Yrttiaho vas: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Jos hallituksen teollisuuspolitiikan haluaa tiivistää yhteen virkkeeseen, tuntuu hallitus luottavan lähinnä työvoiman tarjonnan lisäämiseen ja veronmaksajan omaisuuden myynnistä saaduilla tuotoilla tehtäviin pääomasijoituksiin. Ensin mainitusta, eli työvoiman tarjonnan lisäämisestä, olemme saaneet jo karuja esimerkkejä sosiaaliturvaleikkausten ja työelämäoikeuksien heikennysten muodossa. Kovien työttömyysturvaleikkausten ja työnantajavallan vahvistamisen väitetään lisäävän työpaikkoja ja aktivoivan työttömiä. Tosiasiassa työntekijät uupuvat, osamisen ylläpito ja kehittäminen vaikeutuvat, omaan työhön ja yritykseen sitoutuminen heikenevät. Tietenkin ostovoiman leikkaaminen tällä tavoin heikentää kotimaista kysyntää ja siten talouskasvun edellytyksiä, ja itse asiassa työpaikat vähenevät.

Hallitus sanoo myös tehostavansa valtion pääomasijoitustoimintaa, ja tässä nyt käsillä olevassa esityksessä perustetaan siis Teollisuustuki-osakeyhtiö, ja Ilmastorahasto Oy ja eräät muut yhtiöt yhdistetään sen kanssa Teollisuussijoitus-konserniksi. Esitys sisältää nähdäkseni useampiakin ongelmia.

Ensinnäkin vihreän siirtymän investointien näkökulmahan tässä heikkenee, ja tämä ongelma on nostettu myös lausuntopalautteessa esille. Se on varmasti se suurin ongelma tässä esityksessä. Jotta niin sanottu vihreä siirtymä voisi vahvalla valtion teollisuuspolitiikalla edetä, tarvittaisiin merkittäviä valtion omistuksia nimenomaan teollisuudessa ja tuotannossa. Esimerkiksi vihreän teräksen kehittämiseen liittyvää investointiahan haikailtiin tänne Suomeen ja Raaheen, mutta se meni Ruotsiin — tarkoitan siis tätä SSAB:n hanketta. Tämänkin kehityksen tai ratkaisun keskeinen syy oli siinä, että jo useiden hallitusten aikana Suomessa valtionyhtiöitä ja omistuksia teollisuudessa on myyty. Ruotsissa sen sijaan on pidetty ohjat valtionkin käsissä. Suomessa kuitenkin vaikutusvaltaa ja ohjausmahdollisuuksia teollisuuspolitiikkaan on menetetty näillä myynneillä. Nyt myös Orpon hallitus siis aikoo myydä valtionyhtiöitä ja muutakin yhteistä omaisuutta.

Kun mennään tämän esityksen yksityiskohtiin, niin täällä kiinnittää huomiota ainakin se, että jatkossa tämä Teollisuussijoitus-konserni voisi tehdä oman pääoman ehtoisten sijoitusten, siis esimerkiksi osakeomistusten, ohella myös vieraan pääoman ehtoisia sijoituksia, esimerkiksi lainoja antaa, ja tämä näyttäisi nykytilanteeseen nähden heikentävän valtion omistajuutta teollisuudessa ja mahdollisuuksia ohjata ja vaikuttaa teollisuuspolitiikan suuntaan.

Kuitenkin Euroopassa suunta on toinen, ja esimerkiksi Suomelle tärkeässä meriteollisuudessa suurimmat eurooppalaiset kilpailijat ovat valtion omistuksessa, ja nythän Saksan valtio on ottamassa merkittävän telakkayhtiönsä, tämän Meyerin, ainakin määräaikaaisesti omistukseensa viedäkseen sen telakkateollisuuden kriisin ja murroksen yli. Tätä Saksa ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2024 vp

tietenkään tee vastikkeetta, vaan yhtiöltä myös vaaditaan asioita, työpaikkojen turvaamista, pääkonttorin siirtoa ja niin edelleen.

Mutta Suomessa tuntuu siltä, että valtio omistusten hankkimisen sijaan myy niitä eikä vaadi vastiketta tuilleen tai omistuksilleen, ei edellytä edes työpaikkoja. Tästä asenteestaan korona-ajan mittavat miljardien yritystuet olivat tietenkin kuvaava, vaikka toki osin poikkeuksellinen, esimerkki, mutta sama linja tavallaan jatkuu. Siis vaikuttavaa ja vastikkeellista omistusta ei tahdota hankkia, tehdään mieluummin pääomasijoituksia, jotka jäävät helposti näpertelyksi ja sanoisinko narulla työntämiseksi.

Tämä esitys menee nyt talousvaliokuntaan ja muihin valiokuntiin keskusteltavaksi ja mahdollisesti muokkauksia varten — tämä esityshän on myös perustuslakivaliokuntaan tarkoitus lähettää. Siinä on tähän konsernin rakenteeseen ja näihin tiettyihin tehtäviin ja omistajaohjaukseen liittyviä perustuslaillisiakin näkökohtia ja mahdollisia ongelmia, jotka täytyy selvittää. Katsotaan, miten tämä kehittyy tästä eteenpäin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

16.50 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille asian esittelystä. On helppo yhtyä useisiin edellisen puhujan, edustaja Yrttiahon, esille ottamiin asioihin, mutta lähestyn tätä nyt hieman eri kulmalla tällä kertaa.

Esityksellä tosiaan tavoitellaan muun muassa sitä, että Suomen Teollisuussijoitus -konsernilla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet toimia tehokkaasti valtion pääomasijoitus- ja yritysrahoitusyhtiönä. Eurooppa ja ennen kaikkea Suomi on jäänyt kasvun tiellä pahasti jälkeen Yhdysvalloista ja Kiinasta, joten suhtaudun positiivisesti sellaisiin avauksiin, joilla luodaan kasvun edellytyksiä Suomeen ja Eurooppaan ja parannetaan työvoiman saatavuutta sekä kestäväen talouskasvun luomista.

Nyt olisi tosi tärkeätä palauttaa luottamus tältäkin osin suomalaiseen yhteiskuntaan ja saada ne investoinnit liikkeelle. Esityksen vaikutukset näkyvät vasta viiveellä, ja keskiössä on se, miten rahasto lopulta toimii ja millaisilla periaatteilla sitä ohjataan.

Vihreä siirtymä on mahdollisuus Suomelle, vaikka isot investoinnit laajalla rintamalla antavat vielä odottaa. Herää väkisinkin kysymys siitä, kuinka pitkään meidän pitää vielä niitä odotella. Toimintamallin ja päämäärän tulee vastata ajan keskeisiin haasteisiin. Esityksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriö määrittelee omistajaohjauksellaan yhtiön strategiset painopisteet vastaamaan kiihtyvässä muutoksessa olevan toimintaympäristön tarpeita. Sana ”muutos” onkin yksi oleellinen asia. Toimintaympäristöjen muutos on nopeaa, ja mukana pysymiseksi tarvitsee jatkuvasti ponnistella yhä enemmän. Haastetta lisää myös meillä Suomessa suurten pääomien puute ja niiden ohjautuminen luomaan kasvua.

Suomi tarvitseekin nyt pitkälle ulottuvan katseen tulevaisuuteen teollisuuspolitiikan osalta. Nyt tarvitaan politiikan pitkäjänteisyyttä ja pitää pelata pitkää peliä, jotta investoinnit esim. vihreän siirtymän ympärillä saavuttavat myös Suomen. Uusi rahasto voisi tuoda synergiaetuja erityisesti liittyen EU-rahoituksen hankintaan ja käytettävien pääomien kasvuun.

Kilpailukyky ei ole meidän isoin ongelma, vaan Suomen tulee saada rahoitusta investointeihin, ja tuotteiden jalostusastetta pitää myös saada nostettua. Muuten emme tule menestymään tulevaisuuden kilpailuissa, vaikka loisimme millaisia rahoitusratkaisuita. Jalostusasteen nostamisen yksi aivan olennainen tekijä on koulutustason nosto ja työvoiman saanti maan rajojen ulkopuolelta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2024 vp

Myös EU-tasolla tarvitaan jatkossa välineitä, esim. pääomamarkkinaunionin kehittämistä, jotta Eurooppa pärjää kilpailussa investoinneista muun maailman rinnalla, ja tämän kilpailun sisällä on vielä se ulottuvuus, miten Suomi pärjää tässä kilpailussa Euroopan sisällä. Nyt olisikin aika löytää yhteistä säveltä teollisuuspolitiikan osalta ja katsoa kauas tulevaan ja tehdä kaikki voitava investointien saamiseksi Suomeen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Fagerström.

16.53 Noora Fagerström kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministeri Rydmanille esittelystä. Tämä kyseinen esitys on tärkeä osa hallituksen talouspolitiikan linjaa, jossa vahvistetaan kestävä kasvun edellytyksiä Suomessa. Pääomasijoitus- ja yritysrahoitusmarkkinat ja niiden toimivuus ovat olennainen osa tätä kokonaisuutta. Valtion rajalliset resurssit on tärkeää käyttää mahdollisimman tehokkaasti. Siksi hallitus on ohjelmassaan sitoutunut kehittämään ja tehostamaan valtion pääomasijoitus- ja yritysrahoitustoimintaa. Pidän tätä erittäin tärkeänä esityksenä, jonka tavoitteena on, että yhdessä yksityisen sektorin sijoitusten kanssa innovaatioiden kaupallistaminen, skaalaaminen ja yritysten sekä viennin kasvu vauhdittuvat. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen poissa. — Edustaja Lehtinen.

16.54 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille hyvästä esittelystä. Hallitus siis esittää Oppiva Invest Oy:n ja Ilmastorahaston lakkauttamista ja varojen siirtämistä Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle. Pääomasijoitustoiminnan keskittäminen on osa hallituksen tavoitetta saada Suomi takaisin kasvun tielle. Osana esityksen tavoitetta on kaksinkertaistaa kasvuhakuisten keskisuurten yrittäjävetoisten yritysten määrä. Ilmastorahaston sijoituskriteereinä ovat olleet lähinnä pelkästään päästövähennykset. Ero näiden kahden välillä on siis huima. Nykyään päästövähennykset ovat osana lähes kaikkia sijoituspäätöksiä, joten tällaiselle omalle ilmastorahastolle ei ole enää niin suurta tarvetta. Teollisuussijoituksen tavoitteena on olla markkinaehtoinen, kun esimerkiksi Ilmastorahaston sijoituskriteerit eivät ole aina huomioineet sitä, kuinka jatkorahoituskelpoisia hankkeet ovat olleet.

Suomen talous on ollut erittäin heikosti kasvava viimeiset viisitoista vuotta, ja viimeistään nyt meidän on keskityttävä kotimaisen kasvun lisäämiseen ja lopetettava maailman pelastaminen ylikireällä ilmastopolitiikalla. On myös erittäin tärkeää, että kotimainen omistajuus kasvuyrityksissä lisääntyy ja sitä kautta myöskin tuotot voivat jäädä Suomeen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja nyt ministeri Rydman. — Riittääkö kaksi minuuttia? [Wille Rydman: Eiköhän se riittää.] — Selvä.

16.55 Elinkeinoministeri Wille Rydman: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustajille hyvistä puheenvuoroista. Ajattelin kuitenkin kommentoida vielä jonkin verran edustaja Yrttiahon puheenvuoroa, johon itse asiassa osaltaan edustaja Lehtinen vastasikin jo.

Edustaja Yrttiaho katsoi, että tämän uudistuksen myötä puhtaan siirtymän hankkeiden merkitys vähenee ja että hallitus olisi poistamassa panoksia sieltä suunnalta. Näinhän ei to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 82/2024 vp

kikaan ole, vaan itse asiassa kun katsotaan tämän päivän yritysrahoituskenttää, niin läpi sen kulkevat jatkuvasti erilaiset ympäristökriteerit, ja kuten edustaja Lehtinen hyvin totesi, niin sen kaltaiselle välineelle kuin Ilmastorahasto oli, ei oikeastaan ole siinä mielessä tarvetta. Ilmastorahaston toiminnassa ongelmallista oli juuri se edustaja Lehtisen kuvaama seikka, että useinkaan sijoituspäätöksissä ei arvioitu järin huolellisesti sitä, kuinka jatkorahoituskelpoisia nämä hankkeet sitten lopulta ovat.

Lisäksi edustaja Yrttiahon puheenvuorossa minua ällistyi se, kun hän väitti, että tällä tavoin heikennetään kotimaisen omistajuuden roolia Suomessa. Tarkoitushan on täsmälleen päinvastoin. Nyt kun me vahvistamme Teollisuussijoitus Oy:tä, niin se tarkoittaa nimenomaisesti sitä, että meillä on semmoinen vahvempi kotimaisen teollisuuspolitiikan väline, jolla on riittävän leveät hartiat myöskin tehdä niitä toisen, kolmannen tai neljännenkin rahoituskierroksen päätöksiä ja sitä kautta toimia myöskin kotimaisena ankkuriomistajana.

No sitten edustaja Yrttiaho vielä otti malliesimerkiksi sen, miten nyt Saksassa ilmeisesti Meyerin telakat ovat päätyvässä valtion haltuun, siis veronmaksajan kontolle, ja otti tämän esimerkiksi siitä, mitä teollisuuspolitiikka hyvässä mielessä voi Euroopassa olla. Tai vas varjele, jos se, että yritykset kaatuvat valtion syliin ja veronmaksajan haltuun, olisi jonnäköinen hyvä esimerkki. Toivottavasti meillä Suomessa ollaan kuitenkin sellaisessa tilanteessa, jossa vastakin nimenomaisesti elinvoimaiset ja pystyssä pysyvät yksityiset yritykset ovat talouden selkäranka, eikä niin, että erilaiset huonossa rahoitustilanteessa olevat yritykset kaatuvat veronmaksajien syliin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.